

КОН'ЮНКТУРА РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Викладені результати аналізу кон'юнктури ринку продовольчої продукції тваринного походження в Україні та обґрунтовані напрями удосконалення її функціонування

Постановка проблеми. Стійкий розвиток агропромислового комплексу потребує збалансованого функціонування всіх його підкомплексів. Внаслідок деструктивних змін у фінансово-економічному механізмі розвитку продовольчого підкомплексу відбулася стохастична трансформація кон'юнктури продовольчого ринку.

В результаті зменшилися обсяги виробництва основних видів продовольчої продукції та зменшився рівень її доступності, особливо тваринницької. Тому, найбільш проблемним залишається питання досягнення адекватного співвідношення між попитом і пропозицією на ринку продовольства тваринного походження.

Аналіз останніх досліджень. Збільшення виробництва конкурентоздатної агропромислової продукції, у т. ч. тваринного походження, з точки зору пошуку оптимальних форм інтеграції розкриті у працях Васильєвої Н. [1], Дубицького В. [2], Яценко О. [4]. Окремі вчені, функціонування продовольчого ринку досліджують в контексті безпеки харчування, зокрема Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Бузовський Є.А. [3]. Разом з тим, недостатньо дослідженим

залишається питання функціонування кон'юнктури продовольчого ринку тваринного походження.

Метою дослідження є аналіз кон'юнктури ринку продовольчої продукції тваринного походження в Україні та обґрунтування напрямів удосконалення її функціонування.

Результати досліджень. Вибір маркетингової стратегії просування продовольчої продукції тваринного походження на ринок залежить від співвідношення попиту і пропозиції. В разі якщо попит перевищує пропозицію, то на ринку встановлюється вища ціна. В такому разі національні товаровиробники отримують вищий відсоток нагромадження на авансований капітал, можливість активізувати зовнішньоторговельний потенціал, збільшити виробництво основних видів продовольчої продукції тваринного походження.

Однак в сучасних умовах господарювання на окремих ринках тваринницької продукції прослідковується тенденція до зменшення пропозиції. Особливо відчутний цей процес на ринках молока та м'яса. Кон'юнктура останнього наведена в табл. 1.

Таблиця 1. Попит і пропозиція м'яса та м'ясних продуктів (включаючи субпродукти та жир-сирець) в Україні, тисяч тонн*

	Роки						2004 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	
Загальна пропозиція	2302	1783	1618	1723	1841	1950	84,7
Виробництво	2294	1663	1517	1648	1725	1595	69,5
Зміна запасів на кінець року	11	-82	-15	10	7	11	100,0
Імпорт	19	38	86	85	123	366	у 19,3 рази
Загальний попит	2302	1783	1618	1723	1841	1950	84,7
Витрачено на корм	40	8	7	7	7	12	30,0
Переробка на нехарчові цілі	30	0	0	0	0	0	х
Інше внутрішнє споживання	46	1	0	0	0	1	2,2
Фонд споживання	2002	1611	1513	1570	1650	1827	91,3
Експорт	184	163	98	146	184	110	59,8

* Розраховано за даними Держкомстату України

Дані табл. 1 свідчать, що у 2004 р. порівняно з 1995 р. загальна пропозиція м'яса та м'ясних продуктів знизилася на 15,3 %, головним чином внаслідок зменшення виробництва м'яса на 30,5 %. Враховуючи резерви виробничих потужностей національного виробництва, негативним

явищем слід вважати зростання імпорту м'яса в 19,3 рази та зменшення його експорту на 39,2 %. Як наслідок, витрати на корм знизилися на 70 %, фонд споживання на – 8,7 %, інше внутрішнє споживання на – 97,8 %. Подібні закономірності відмічаються і на ринку молока і молочних продуктів.

Таблиця 2. Попит і пропозиція молока та молочних продуктів в Україні, тисяч тонн*

	Роки						2004 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	
Загальна пропозиція	17772	13102	13882	13886	13841	14227	80,1
Виробництво	17274	12658	13444	14142	13661	13787	79,8
Зміна запасів на кінець року	-440	-394	-338	315	-106	-360	x
Імпорт	58	50	100	59	74	80	137,9
Загальний попит	17772	13102	13882	13886	13841	14227	80,1
Витрачено на корм	3723	2203	1990	2092	1863	1373	36,9
Інше внутрішнє споживання	80	10	5	10	6	3	3,8
Фонд споживання	12549	9789	9987	10859	10827	10725	85,5
Експорт	1420	1100	1900	925	1145	2126	149,7

* Розраховано за даними Держкомстату України

Дані табл. 2 свідчать, що у 2004 р. загальна пропозиція молока та молочних продуктів становила 80,1 % проти рівня 1995 р., або на 19,9 % менше. Виробництво молока і молочних продуктів зменшилося на 20,2 %, а їх експорт та імпорт відповідно збільшився на 49,7 та 37,9 %. Перевищення експорту над імпортом, зменшення обсягів

виробництва призвело до зменшення фонду споживання молока та молочних продуктів на 14,5 %, витрат його на корм 63,1 %. На відміну від ринків молочної та м'ясної продукції попит на яйця та їх пропозиція в Україні зростають, про що і свідчать дані табл. 3.

Таблиця 3. Попит і пропозиція яєць (включаючи яйцепродукти) в Україні, тисяч тонн*

	Роки						2004 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2001	2002	2003	2004	
Загальна пропозиція	560	508	554	648	664	685	122,3
Виробництво	544	508	558	653	663	690	126,8
Зміна запасів на кінець року	-11	2	7	8	2	9	x
Імпорт	5	2	3	3	3	4	80,0
Загальний попит	560	508	554	648	664	685	122,3
Витрачено на корм та інкубацію	47	36	45	64	68	76	161,7
Інше внутрішнє споживання	0	1	1	1	2	5	x
Фонд споживання	509	471	507	582	593	603	118,5
Експорт	4	0	1	1	1	1	25,0

* Розраховано за даними Держкомстату України

З даних табл. 3 видно, що за період 1995-2004 рр. загальна пропозиція яєць зросла на 22,3 %. На фоні зростання темпу росту національного виробництва яєць на 26,8 %, негативним явищем є перевищення на 55 % темпів імпорту яєць над їх експортом. Зростання загальної пропозиції яєць обумовлено також підвищенням рівня загального попиту. Так, у 2004 р. проти 1995 р. витрати яєць на корм та інкубацію збільшилися на 61,7 %, фонд споживання на 18,5 %. Такі зміни в попиті

свідчать про позитивні зміни у становленні внутрішнього споживчого ринку, як одного з головних пріоритетів розвитку економіки на найближчу перспективу. Однак це не можна сказати про ринки м'яса і молока. Внаслідок скорочення фондів споживання м'яса, молока, скорочується споживання товарів вітчизняного виробництва. Більше того, в балансі експорту і імпорту вказаних видів продукції суттєво переважає питома вага імпорту, що вказує на втрату зовнішніх каналів збуту.

З вище викладеного видно, що кількісні та якісні параметри ринків м'яса, молока не відповідають вимогам політики економічного зростання. У зв'язку з цим, зі сторони Уряду має бути вжитий ряд заходів направлених на нейтралізацію вказаних деформацій ринкової кон'юнктури. До основних слід віднести наступні:

- поглиблення економічного співробітництва в харчовій промисловості з країнами СЕП в контексті промислової кооперації та маркетингової структуризації експорту оптових партій широкого асортименту м'ясо-молочної продукції;

- посилення протекціоністської політики відносно вітчизняних товаровиробників продовольчої продукції тваринного походження шляхом інтенсивнішого впровадження у сучасну національну зовнішньоторговельну нормативно-правову базу механізмів захисту внутрішнього ринку, які діють у розвинутих країнах світу;

- реструктуризувати імпорتنу політику з врахуванням ефективності практичної реалізації механізмів квотування, ліцензування, встановлення розмірів акцизів, ставок ввізного мита, які діють в межах міжнародної торговельної угоди ГАТТ/СОТ;

- вдосконалення економічних взаємовідносин з країнами Азії, Африки, Латинської Америки на основі укладення взаємовигідних міждержавних угод щодо співробітництва у продовольчій сфері та зміцнення торговельних зв'язків;

- зміцнення виробничо-фінансових позицій вітчизняних товаровиробників шляхом недопущення експансії імпортних продуктів харчування тваринного походження, які випускаються в необхідних обсягах і належної якості в Україні;

- розробка сітки пілгв в оподаткуванні для агропромислових об'єднань (із значною кількістю аграрних підприємств – виробників продовольчої сировини тваринного походження) інтегрованих на кооперативних засадах, в разі стабільного та істотного збільшення продовольчої продукції на внутрішній і зовнішній ринки.

Висновки. Кон'юнктура сучасного національного ринку продовольчої продукції тваринного походження не відповідає вимогам політики економічного зростання. Особливо деформованою є кон'юнктура ринків м'яса і молока. У зв'язку з цим, в процесі реалізації на державному рівні конструктивних заходів щодо вирівнювання кон'юнктури ринку продовольства тваринного походження, першочергового значення слід надавати тим, які стосуються кон'юнктури ринку м'ясо-молочної продукції.

Перспективи подальших досліджень: моделювання оптимальних параметрів функціонування кон'юнктури ринку продовольчої продукції в Україні з врахуванням потенціалу експортно-імпоротної діяльності вітчизняних товаровиробників, обґрунтування шляхів нейтралізації основних диспропорцій продовольчого ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильєва Н. Імітаційна модель інноваційно-інтеграційної модернізації технологій в АПК України // Економіст. – 2005. – № 1. – С. 46-49.

2. Дубицький В. Якісні зміни у формах і механізмах агропромислової інтеграції // Економіка України. – 2001. – № 4 (473). – С. 63-67.

3. Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Бузовський Є.А. Безпека харчування запорука здоров'я // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 37-43.

4. Яценко О. Розвиток інтеграційних процесів та інтенсифікацій виробництва в АПК // Економіст. – 2004. – № 1. – С. 100-103.

ГЛІБОВ Руслан Вадимович – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри аналізу і статистики ДВНЗ “Державний агроєкологічний університет” ім. І.В. Поповича

Наукові інтереси:

- дослідження формування ринку продовольчої продукції